

Riigikogu keskkonnakomisjoni istungi protokoll nr 30

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 10. detsember 2019

Algus 14.00, lõpp 15.55

Juhataja: Erki Savisaar (esimees)

Protokollija: Vivi Older (nõunik)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Riho Breivel, Peeter Ernits, Heiki Kranich, Dmitri Dmitrijev (Igor Kravtšenko asendusliige), Jevgeni Ossinovski, Üllar Saaremäe

Puudusid: Yoko Alender, Mart Võrklaev

Komisjoni ametnikud: Elle Kaur (nõunik-sekretariaadijuhataja)

Kutsutud: Eesti Energia AS nõukogu esimees Väino Kaldoja ja juhatuse esimees Hando Sutter, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi energeetika asekanstler Timo Tatar, energeetika osakonna juhataja Jaanus Uiga, Keskkonnaministeeriumi kliimaosakonna nõunik Janika Laht ning keskkonnatehnoloogia osakonna nõunik Mari-Liis Ummik (1. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Põlevkivienergeetika arutelu
2. Info ja muud küsimused

1. Põlevkivienergeetika arutelu

Erki Savisaar ütles sissejuhatuseks, et keskkonnakomisjon soovib teada saada, millised on Eesti Energia AS plaanid kliimanetraalsuse saavutamise kontekstis.

Hando Sutter tegi ülevaate, milline võiks olla Eesti Energia panus, kuidas tagada süsinikuneutraalsus Eestis taskukohase energia ja varustuskindlusega. Tema sõnul on Eesti riikide seas, kes ületavad ELi 2020 taastuvenergia eesmärgi ning samuti on head eeldused täita 2030. aasta eesmärgid. Ta tegi ülevaate põlevkivi tootmisvõimsuste väljavaate kohta aastani 2030 ning ütles, et põlevkivitööstuse emissioonid vähenevad 2040. aastaks umbes 75%. **Väino Kaldoja** märkis, et Eesti Energial ei ole CO₂ vähendamise normide täitmisega probleeme, tegeletakse põlevkivi väärindamisega. Ta ütles, et kui põlevkivi vähestes kogustes kaevandada, siis on tootmise omahind kõrge ja siis ei pääse toodetega turule.

Hando Sutter ütles, et Euroopas on vajalik kõikidel riikidel täita kasvuhoonegaaside vähendamise lähieesmäärke. 2030. a on eesmärk vähendada 40% CO₂ emissiooni, k.a vähendab Eesti Energia 5 miljonit tonni CO₂ emissiooni. Tema sõnul peaks Eestis lähitulevikus vähenema kogu energiatarbimine üldiselt. Klientidel on ootused, nad soovivad teada, millistest allikatest on kasutatav energia pärit. Võtmeküsimus on uued tehnoloogiad,

samuti energia salvestamine. **Väino Kaldoja** lisas, et Eestis tegelevad 3 ülikooli CO₂ probleemiga, aga rahapuudusel pole jõutud ühese rakenduseni, kuidas neutraliseerida CO₂.

Hando Sutter ütles, et Eesti Energial jäävad töösse Auvere elektriyaam, mis on kõige võimsam ja kaasaegsem ning Eesti Energia 8. plokk ja Balti Elektriyaam, nendes on võimekus kasutada ka biomassi. **Väino Kaldoja** lisas, et biomassist rääkides mõtleme vanu puitehitiste jäätmeid, mida kogutakse Eestist ja ka naaberriikidest, Balti Elektriyaamas kasutatakse erinevaid puidujäätmeid.

Hando Sutter rääkis ka Eesti Energia tuuleparkide rajamise plaanidest. Tema sõnul on maismaa tuuleparkide rajamine odavam kui meretuuleparkide rajamine. Samas on meretuuleparkidel suurem potentsiaal, eelis on selles, et on võimalik arendada suures mahus nii Liivi lahe kui ka Loode-Eesti tuuleparke 1000 MW võimsusega. Liivi lahes on hea võimalus arendada Eesti-Läti ühisprojekti. Ühe meretuulepargi arendamisega oleks vajalik lähiajal kindlasti edasi liikuda.

Hando Sutter rääkis ka päikesepaneeli parkide arendamisest. Tema sõnul võiks päikesepaistelisel suvekuul Eestis 1/3 energiatarbest päikesega ära katta. Klientide huvi päikesepaneelide vastu kasvab pidevalt. Elektritranspordi osas tehakse erinevaid mudeldamisi, kui kiiresti sektor kasvab ja kui palju kasutajaid on, et ei tekiks võrgutõrkeid. Järgmisel aastal algab nutilaadija testimine, et ära kasutada odavamaid energiavarustuse tunde. Eesti Energia võttis üle Elmo laadimistaristu, soovitakse seda parendada, aasta lõpus on töös esimesed kiirlaadijad. Koostöö toimub ka Omnivaga, osaliselt viiakse nende autopark üle elektriautodele.

Hando Sutteri sõnul on suur probleem selles, et elektriturul on tarbimine väga ebaühtlane. **Väino Kaldoja** täpsustas, et lisaks tipukoormusele on vajalik pinge sagedust hoida, selleks peavad olema reguleeritavad võimsused. **Hando Sutter** ütles, et Eesti Energial on Microsoftiga koostöö, sest Eestil on olemas hea tarbimise andmebaas ning energiasektori digitaliseerimine on Eesti edulugu. Aasta lõpus katsetatakse virtuaalset elektriyaama, mis peaks olema tuleviku energiatootmise keskpunkt. Tema sõnul peaks tuleviku elektrisüsteem olema kombinatsioon erinevatest meetmetest, oluline võti on klientide käes, inimesed tuleb kaasata eesmärgi saavutamisse, kogu süsteem tuleb teha üheks toimivaks süsteemiks. Märksõnad on sektorite vaheline koostöö, autotootjad, salvestid, linnade valgustused, elektribussid jne. Eesti Energia on osaline ka esimese elektripraami ostmisel.

Hando Sutter tegi ülevaate eelrafineerimistehase planeerimisest, tema sõnul tagab õlitootmine põlevkivi kõrgema väärimise. Ta ütles, et vedelkütuste nõudlus 2040. aastani püsib ja kasvab kindlasti. Ainus sektor, kus õlitootmine langeb, on elektritööstus, aga nafta- ja keemiatööstuses, lennunduses, veonduses ja merenduses vajadus kasvab. Meie kütus sobib nendesse sektoritesse hästi, eesmärk on väevli sisaldust kütustes vähendada, turul on hetkel madala väevlisisaldusega kütust vähem kui on nõudlus. Ta lisas, et eelrafineerimistehase projektil on mitmeid erinevaid potentsiaalseid investoreid. **Väino Kaldoja** lisas, et Eesti Energia ei planeeri investeringuid, mille tasuvusaeg on pikem kui 15 a. Ta täpsustas, et õli tootmine ise ei tekita CO₂, CO₂ sisaldub õlis, seega CO₂ eraldub seal, kus õli kasutatakse. **Heiki Kranich** märkis, et kui õli viiakse Saksamaale ja kasutatakse seal, siis on CO₂ ikkagi Euroopas õhku paisatud.

Hando Sutter rääkis, et on olemas tehnoloogiad, et vesinikutootmisel maagaasist on võimalik CO₂ kokku koguda, küsimus on selles, kus seda kasutada. Eelrafineerimistehas on eelprojekteerimisel, uue õlitehase rajamine on investeerimisotsuseks varsti valmis. Tehas on ka riigieelarve mõttes Eesti riigile vajalik. Enefiti uues õlitehases kasutatakse õli tootmiseks parimat võimalikku tehnoloogiat, mida saab põlevkivi töötlemisel maailmas kasutada, keskkonna jalajälg on kõige väiksem. **Sutter** rääkis, et õlitootmisel kasutatakse ka rehvi jäätmeid, aga katsetatakse ka plastijäätmete kasutamist. Hea koostöö on Eesti Energial

Keskkonnaministeeriumiga, rehvihakke lisamine õlitootmise protsessi sai heakskiidu EList. Rehvide kasutamisel õlitootmises on ringmajanduslik efekt, suudetakse kõik Eestis tekkivad rehvid ümber töödelda, samuti annab taastuv komponent kütuses kütusele lisandväärtuse. Väavli sisalduse nõuded kütuses on ELis karmistunud, Eesti soovib viia sisalduse alla 0,1%, seega laevakütustes konkurentsivõimeliseks, selleks eelrafineerimistehast planeeritaksegi. Elektrifitseerimine on kiireim tee süsinikuneutraalsuseni, Eesti saaks olla eestvedaja.

Riho Breivel küsis, millised plaanid on vesinikmeetodil rafineerimise osas. **Hando Sutter** vastas, et tehnoloogia partner on Ameerikast, laborikatsed on meie õlidega seal ka tehtud, tehnoloogiapartner garanteerib tehnoloogia toimimise. 1,5 a on juba katseid tehtud ning tehnoloogia toimib. TalTechiga on tihe koostöö, järgmise aasta alguses toimub ümarlaud koos teadlastega CO₂ neutraliseerimise võimaluste otsimiseks. **Mari-Liis Ummik** lisas, et Eestis on järgmisel aastal plaanis hindamine, kas eelrafineerimistehas vastaks parimale võimalikule tehnoloogiale.

Jevgeni Ossinovski küsis, et kui 2030. a toodetakse õli rohkem kui 2017. aastal, siis kuidas emissioonid vähenevad. **Hando Sutter** vastas, et elektri otsepõletus väheneb ja efektiivsus on kaks korda parem, seega emissioon õlitootmises väheneb.

Jevgeni Ossinovski ütles, et globaalses mõttes on põlevkivi saastavam kui nafta, sest nafta tuleb ise maast välja, aga põlevkivi maa alt väljatoomine on pikk energiat nõudev protsess. **Janika Laht** vastas, et olelusringi mõttes on tõesti põlevkivi saastavam kui nafta. **Hando Sutter** täpsustas, et poolkoksi väljapõletamisel ja gaasi eraldamisel saame ka energiat. **Väino Kaldoja** lisas, et ka näiteks elektriauto tootmise elutsükkel on ka saastav.

Jevgeni Ossinovski küsis, miks küsitakse riigilt raha eelrafineerimistehase rajamiseks. **Hando Sutter** vastas, et rahastamine tuleb koos MKM ja RAMiga 2020. a 1 kvartalis läbi arutada. Tulevikus on palju määramatust regulatsioonide tõttu, vajalik on riigi huvi, sest investor peab tegema pikaajalise suuremahulise investeeringu. **Jaanus Uiga** lisas, et valitsus pole vastavat otsust teinud, peab analüüsima ja otsustama, kas ja kuidas seda projekti saab toetada.

Jevgeni Ossinovski ütles, et probleem on selles, et eelrafineerimistehase rajamine läheb kliimapoliitika eesmärkidega vastuollu. Tema arvates võiks Eesti Energia olla energiapöörde eestvedaja, energeetikutele tuleks leida teine töö, näiteks toodaks päikesepaneele vmt. **Väino Kaldoja** vastas, et otsitakse ka neid lahendusi, aga vastutuskoorem töötajate eest on suur. **Hando Sutter** lisas, et kasvatada soovitakse tuuleenergia võimekust, selleks on vaja suuri investeeringuid. **Ossinovski** arvas, et võiks võtta eesmärgiks, et 2030. a põlevkivi enam ei kaevandata, iga täiendav investeering põlevkivisse on põlevkivi kaevandamise aja pikendamine. **Väino Kaldoja** ütles, et Eesti Energia eesmärk ei ole maksimaalselt 50 a pärast põlevkivi kaevandada, aga vaja on valitsuse konkreetset otsust. **Hando Sutter** ütles, et töötjate arv põlevkivisektoris on vähenenud 2000 inimese võrra, samas aga pole tööpuuduse kasvu, protsess nagunii liigub õiges suunas.

Heiki Kranich küsis, kas on arutatud, millist vesiniku tootmise metoodikat on plaanitud kasutada. **Väino Kaldoja** vastas, et küsimus on selles, kui palju me vesinikku vajame ja kus seda kasutame, kas rongides, bussides või mujal, selleks on vaja poliitilist suunitlust, siis tehakse vastavalt sellele otsused. **Hando Sutter** lisas, et on 3 valikut vesiniku tootmiseks, kõik tehnoloogiad on hetkel maailmas olemas. Transpordi jaoks vesiniku tootmine on väga mõistlik, Euroopa toetusrahad süsinikuneutraalsusele üleminekuks võiks olla abiks vesiniku tootmise arendamiseks. **Mari-Liis Ummik** lisas, et vesiniku teema on Keskkonnaministeeriumis arutusel, kohtunud on huvigruppidega, vaja on algatada pilootprojekt, riigis peaks olema terviklik arusaam, kus vesinikku toota ja kus seda hoida. Riik peab andma selge suuna ja plaani. **Jaanus Uiga** lisas, et vaja on uurida, milline tehnoloogia on maailmas turuvalmis. Ta arvas, et vesinikku niipea ei tule suures koguses Eestisse, aga

ettevalmistusi on vaja teha. **Mari-Liis Ummik** arvas, et vesiniku puhul tuleks Eesti teadlasi ja tehnoloogiat ära kasutada.

Erki Savisaar küsis, et kuidas tulevikus on plaanis võrgusageduse hoidmine. **Jaanus Uiga** vastas, et soovitakse naaberriikidega koostööd teha, et energiasõltuvusest vabaneda. Sagedust on valmis ka Eesti ise hoidma, aga see maksab. Turu korrastamise ja läbipaistvusega tegeletakse pidevalt, süsiniku piirimaksu saab Euroopa Komisjon kehtestada.

Erki Savisaar tundis huvi, et kuidas on plaanis tuuleparkide rajamisel kompenseerida elanikele kahjud. **Hando Sutter** vastas, et paljud kommuunid peavad olema tuuleparkide omanikud, oodatakse ka riigilt selgust kogukonnale maksu maksmise kohta. Mida KOV tuulepargi talumise eest saab, tuleks seadustada. **Jaanus Uiga** lisas, et Rahandusministeerium koostöös teiste ministeeriumidega on tellinud uuringu KOVide huvi suurendamiseks tuuleparkide rajamise vastu ja sellest lähtuvalt pakutakse välja lahendused järgmisel kevadel.

Jevgeni Ossinovski ütles, et Päikeseenergia Assotsiatsioon on välja arvutanud, et kui Narva karjäärid panna päikesepaneelide täis, siis see katab kogu Eesti vajaduse. **Hando Sutter** vastas, et Estonia kaevanduse ladestusaladele on saadud päikesepaneelide ja pump-hüdroakumulatsiooni elektriijaama rajamiseks heakskiit, ühtlasi on see ka kaevanduse taaskasutamine.

Erki Savisaar ütles kokkuvõtteks, et keskkonnakomisjon soovib ka edaspidi saada ülevaateid Eesti Energia arengutest süsinikuneutraalsuse saavutamisel.

2. Info ja muud küsimused

Täiendavat infot ei olnud ja muid küsimusi ei tekkinud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Erki Savisaar
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Vivi Older
protokollija